

răsfoiești la întâmplare paginile dacă vrei să revezi un pasaj. Chestie de elementară rutină pentru un „metranpaș”...

Cu un renume de prestigiu, prețuit de actori și prieten cu personalități străine, cum a fost Jerzy Grotowski, Dinu Cernescu se autoevaluează cu sinceritate modestă. *„Vremurile au alunecat peste mine fără să lase urme adânci. Am trecut prin ani cu inconștiența unui copil, timpurile mi-au marcat viața, dar nu mi-au lăsat în memorie decât fapte și gesturi mici, nicidecum momente mari, importante, «istorice»”. Dar unele, totuși, au fost, domnule Dinu, iar spectacolele montate în ultimii ani, care se mai joacă și astăzi (Titanic Vals, la „Nottara”, 2002; Mamouret, la Bulandra, 2006; Sâmbătă, duminică, luni, la TNB, 2007), dacă nu sunt chiar evenimente, sunt fără discuție atestate publice de popularitate. Ultimele rânduri, de o luciditate tristă, ne exprimă parcă și pe noi. „Aștept să nu mai îmi fie frică de ziua de mâine. Aștept să treacă valul de murdării care se varsă prin televiziuni, ziare, politicieni, afaceriști, interlopi, toată această oroare care ne împrășcă viața [...] Aștept să facem ca normalul să devină din nou normal”.*

Când a primit, de fapt, premiul UNITER pentru întreaga activitate? În 2005, cum a menționat în Teatrografie, sau 2006, cum apare pe coperta a patra? (în 2006, *N. red.*) În ce privește spectacolele de televiziune, semnez în cunoștință de cauză că *Neînțelegerea* de Camus s-a difuzat în 14 iunie 1965 (nu 1964), *Prometeu* de Eschil la 22 septembrie 1970 (nu 1971) și *Pogoară iarna* de M. Anderson în 1982 (nu 1981), iar după 1990, *Ce zi frumoasă* de Ghelderode și, din nou, *Neînțelegerea* în 1991, *Titanic vals* de Mușatescu și *Patima de sub ulmi* de O'Neill în 1992, *Ultima oră* – 1993, *Insula* – 1995 și *Caut dog arlechin* de Ștefan Dimitriu (nu Dumitrescu) în 1997.

Cuvinte potrivite cu duh

Am primit un volum cu povestiri despre artiști, apărut la Editura Semne, în 2004, despre care nu știam. Nu știam nici despre harurile autorului (din păcate, nu demult, plecat dintre noi), la rândul lui artist, dar cu scripuri de condei. 16 volume publicate până la cel actual, **Carte cu artiști și civili**, cum citim pe o pagină de după coperta întâi. Artist?... „Adică de cel care merge pe funie și scoate pamblici pe nas?”, se miră un octogenar din satul natal; „joc pe scenă... și-așa mai departe”, răspunde răsfațatul de două muze, Alexandru Lungu. Cunoscut actor de la Teatrul Mic, cu roluri mai mult ilustrative, aici cu inițiala tatălui în semnătură, Alexandru D. Lungu. *„Ce-au jucat marii noștri artiști, publicul, în general, știe”, zice dânsul; mai puțin despre viețile lor... Eu am îndrăznit să-i cobor pe unii dintre acești «Patriarhi» (cunoscuți de mine) din amvoanele în care au slujit, în viață, spre o mai bună cunoaștere și neuitare, sper!”* Patriarhi? Termen reverențios despre colegii de breaslă cu răsunătoare creații în palmares, Ștefan Ciubotărașu, de pildă, *„unul dintre cei mai mari boieri ai meseriei... meseria clădită pe schelă de catedrală”,* Vasiliu-Birlic, „Stârpitura”, sau Giugaru „Mitocanul” (porecle cu care se gratulau unul pe altul), „prințul bigam” din dragoste pentru teatru și film Florin Piersic, Iurie Darie, unul dintre bunii săi prieteni, „bărbat frumos, elegant, talentat...”, iar ca o încununare a acestor calități, după ce că era atât de frumos, mai era și serios”, Mihai Mereuță, *„un om de bunătațea pâinii făcute din grâu nou”* și alții. A debutat în literatură în 1960

cu un volum de nuvele, a mai publicat de-atunci până în 1990 trei, un roman, trei piese de teatru (una jucată la Teatrul Mic în 1972 – *A opta minune*, apoi la Arad și Botoșani), patru traduceri din spaniolă (trei proze și piesa, de asemenea jucată la Mic și la Iași, *Cu cărțile pe față* de Antonio Buero Vallejo, înregistrată mai târziu de TVR). După 1990, două romane, un volum de povestiri, o piesă.

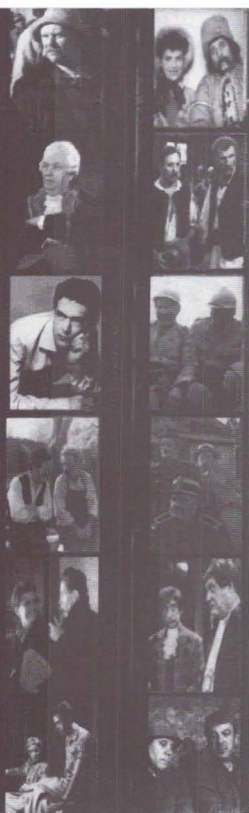
Născut într-un sat din nordul Moldovei, de lângă Botoșani, Alexandru D. Lungu a prins din adierile cărturărești ale meleagului miracolul cuvintelor potrivite cu duh și miez, însușirea portretizărilor inedite și tolba de spirit viguros care-i face pe unii autori de literatură citiți ca un balsam. Nu numai că relatează despre viața de culise a artiștilor, de cinstirea cu câte-un pahar de vin după spectacole, de turnee, farse colegiale sau filmări, dar o face cu aplicație pitorească și spectaculoasă, mereu cu câte o muză în preajmă care îl îndeamnă la asociații năstrușnice sau veritabil poetice. Cu pixul lăcrimând când scrie despre doi regretați regizori de film, Mircea Veroiu și Gheorghe Turcu, înmuiat în extaz când descrie priveliștea admirată cândva de primul în munți: „*Nu de puține ori l-am surprins admirând zeci de minute în șir vârfulile munților, albăstrimea cerului, câte-un nor alb ca un cuib de îngeri mângâind crestele ascuțite ale Negoilului, pădurea, iarba, într-o liniște meditativă, de parcă voia să le aspire cu totul și să le depoziteze în el pentru totdeauna*”. Admirația pentru câte o fată sexy naște în el echivalențe neașteptate – „*picioare lungi de fete care pășesc de parcă scriu pe asfalt*”; câteva raze timide de soare ivite printr-o spărtură de nori groși, la o filmare la Cota 1400 în Bucegi, într-un martie înghețat, păreau „niște degete de femeie nepricepută, mângâindu-ne câteva

secunde, ca din nou să dispară și să te cuprindă menghina frigului”; înclinațiile de trubadur ale lui Ti-Ti-Tică Răducanu (zice că se bâlbâia!?) îi înspiră o perlă de superlative – „*vocea lui părea mătase de aur care te-nvăluie cu fire și parfumuri nebănuite*”. Expresii de originală savoare – „Din fericire, Vasile nu apucase să se chitrofoască”; complimentările de farmec colegial ale unei actrițe – „*Țuțurile, țărănele*”; formulări de ageamii – „*dacă nu vă supărați, la ce teatru rulați?*”, „*noi, ăștia de rând, cu treaba, nu ca dumnea-voastră, artiștii... frunza frâsinelui*”. Celebra secvență a măturătorului din filmul *Telegrame*, când procurorul Giugaru îi trăgea la reconstituire trei palme zdravene, e relatată cu amănunte de tot hazul: cele trei palme ale lui Giugaru, „*cât niște capace de closet*”, s-au multiplicat la filmare cu cinci prin dublele trase, „*dar chit pe chit*”, tot pe atâtea măturoaie a dat și el în capul celor

Alexandru D. Lungu

CARTE
CU ARTIȘTI
ȘI CIVILI

EDITURA
SemnE

prezenți (Giugaru, Ciobotărașu și alți vreo doi), „cu credință, cu convingere și cu entuziasm”. Memorabilă farsa cu decretul de interzicere a mămăligii jucată lui Cornel Gârbea („lumea din jur din «mămăligari» nu ne scoate! Și, probabil, asta a fost și cauza decretului! Ai noștri au discutat, au chibzuit, au întors lucrurile ca pe mațul de cârnat, pe față și pe dos, și-au ajuns la concluzia... gata cu mămăliga!“). Are simțul tensiunii teatrale, cu răsturnări spectaculoase când o situație sau o vorbă ajung la paroxism, pe cale să declanșeze o reacție adversă, dar o suspensie de câteva clipe previne impactul nefast, cu o inspirație salvatoare; octogenarul din satul natal, care-l sfătuiește „să fii cuminte, că partidul ăsta...”, își dă seama ce era să spună, se oprește și continuă senin: „îi bun, n-am ce zice că nu-i bun... da' să fii cuminte!“; nea Fănică Ciobotărașu, ovaționat dimineața în stradă la o filmare și deranjat din somn, iese pe balconul hotelului și tună „Tu-vă mama-n c...!”, dar, realizând gafa, i-a înghețat vocea, s-a recules, a desfăcut palma mâinii drepte – „mare cât o lopată de băgat și scos pâinea din cuptor” – și a trântit-o pe piept în dreptul inimii, continuând tot în tunet: „Că tare vă mai iubesc!”

De altfel, despre Ștefan Ciobotărașu – cu care are și oarecari asemănări la chip, dacă-i privim imaginea de pe coperta a patra – relatează în câteva episoade savuroase. Cu o primă descriere de o excepțională originalitate: „Lui Ștefan Ciobotărașu (pentru cei mai apropiați, nea Fănică sau bădia Fănică), Bistrița cu toane și genuni, Olt clocotitor cu nisipuri de aur, bivol cu soarele-n coarne, colos de furie și gingășie, Ceahlău al filmului și teatrului românesc (a făcut în amândouă peste o sută cincizeci de creații) îi plăcea să fie înconjurat de tineri, cărora el le zicea «mânji și mânzoaice»... Lumina lui de har... înțelepciunea amestecată cu hâtenie, strângea în juru-i o sumedenie de învățăcei în ale teatrului și vieții. Unul dintre cei care i-au stat în preajmă a fost și subsemnatul.” Și povestește cum se întâlneau actorii la restaurant după spectacole, cu nea Fănică mentor, drum zig-zagat pe la popasuri cu alte ispite bahice, pe unde cântă și Maria Tănase („Măiastra” îi spunea el), îndemn să cânte și mânzocul pe stradă, „Bădie, e târziu. Sculăm lumea”, „Să se scoale! Ce, numai noi să fim treji?”. Și mai târziu, o inexplicabilă izolare, cu o suferință mocnită în sine, când marelui artist i-a rănit prestigiul propriul său ginere care a rămas în Occident. „Și d-atunci – spune domnul Lungu – suferința care-și făcuse loc în el, suferință care, bănuiesc, i-a grăbit moartea, în august 1970 la șazeci de ani, vârstă când abia se așezase pe șaua nemuririi. Stejarul falnic, bivolul cu soarele-n coarne, a fost doborât pe neașteptate de fulgerul sfârșitului!”

Personaj memorabil, de umor sănătos și suflet deosebit, bogat caracterizat, e buna sa colegă Jana Gorea, care nu cred că bănuia să joace cel mai cuceritor rol în paginile „țuțurelului” și nu pe scenă, – „colegă minunată, mare talent, cu haz debordant, de-o mărinimie și bunătate rar întâlnite, «mama răniților», cum o botezaserăm noi, plămadă sănătoasă, cu vigoare în trup și chef de viață, de taifas, de un păhărel. Căsătorită cu regizorul de film Gheorghe Turcu, apoi cu actorul Vasile Nițulescu și, la un moment dat, când „schimbase de doi ani prefixul cu patru”, surprinzându-i cu vestea: „Țuțuricilor, mă căsătoresc!” Cu un doctor sau ce-o fi fost, zgârcit, prefăcut, meschin, pe care, după trei luni, când nu l-a mai răbdat – „că odată mi s-a ridicat sângele la cap, că m-am speriat și eu ce-i cu mine, ca să nu mai vorbesc de doctor, care cred c-a făcut pe el” –, l-a dat pe ușă afară. Și dacă *țuțurelul* se arăta cândva nelămurit de ceva, „Păi, caută să-nțelegi, că de-aia-ți dă statul salariu de intelectual, țărane!”

Cultivă comicul de limbaj, de situații și umor cu tona, de care se amuză copios. Despre „civilii”, mai puține, dar când o face e memorabil. Preotul din propriul sat, de pildă, e și el în căutarea unui „duhovnic”, căruia să se spovedească; și-l află într-un

mirean, „Mielu Miții Crucii”, cu care stă gard în gard, om în urechea căruia poți pune o vorbă, să fii sigur că n-o scapă prin gură! Cu piedică în vorbire, bâlbâială adică, dar știe tot despre casa și traiul popii cu coana preteasă, care vrea să fie „cea mai-cea mai!... Ferească Dumnezeu să aibă una ceva și ea să n-aibă... Așa că tot cumpără și cumpără”, se destăinuie slujitorul bisericii: „Răspunde, mă Mielule... adică, ce n-are, ce-i lipsește să fie fericită?” – „Ru-ru-rușinea și ca-ca-caracterul, părinte... Asta-i lipsește!”

La șuetă cu domnul Sebi

Cu **Arhivarul clipei** (Editura Semne, 2009) actorul Eusebiu Ștefănescu – Sebi pentru colegi și prieteni – ne invită la o „șuetă”. Bine spune „arhivarul”, fiindcă dumnealui, poate mai mult decât alți confrăți, *înmagazinează* în memorie tot felul de întâmplări cu tâlc la care a fost martor sau părtaș. Și bine spus „al clipei, întrucât întâmplările relatate nu sunt decât niște *instantanee* care, ca în fabule, își expun subiectul cât se poate de concis, pentru o „morală” la urmă. Așa cum se prezintă chiar prima relatare, „Laponul viril”, unde însușirea actricească apare, dintr-un șir de situații cu haz, ca o miraculoasă mistificare. Adică, pentru a satisface cerințele erotice ale unei miliardare excentrice, care cere la Paris să petreacă la o casă de

rendez-vous câte o noapte cu un lapon, o piele-roșie, un toreanor, un cowboy, patronul a fost sfătuit să apeleze, contra unui onorariu consistent, la un actor care a jucat cândva la Comedia Franceză rolul unui lapon, acum fiind șomer. Și cum după prima noapte doamna s-a arătat extrem de satisfăcută, actorul a fost rugat să se înfățișeze și în celelalte identități. Extaziată și mulțumită de performanțe, ea cere în ultima noapte, cu melancolia despărțirii, un simplu parizian. Actorul e rugat să se prezinte de data asta pe sine, ceea ce el refuză. „Nu pot, sunt impotent!” a zis el. Patronul rămâne perplex. „Cum impotent? Ai fost senzațional în toate înfățișările”; „Da, dar acelea erau roluri!” Scurtă demonstrație a puterii de sugestie a artei, căci, evident, pe cine mai interesează cum au fost nopțile cu doamna?

Cam așa sunt și celelalte aproape șazeci de instantanee, de *clipe*, relatate de domnul Eusebiu, cu excepția a două dintre ele: prima – prefața scrisă de domnul Mircea Micu, în care îl prezintă „frumos ca un sonet”, cum îl definea

